

Statsrådets principbeslut om ett åtgärdsprogram för förebyggande och bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet för åren 2024-2027

Innehåll

1. INSATSERNA I REGERINGSPROGRAMMET OCH BEREDNINGEN AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET	1
2. VÅLDET OCH GATUGÄNGEN OROSMOMENT INOM UNGDOMSBROTTLIGHETEN	2
3. ÅTGÄRDSPROGRAMMETS UTGÅNGSPUNKTER OCH AVGRÄNSNINGAR.....	2
4. ÅTGÄRDER FÖR ATT INGRIPA I UNGDOMS- OCH GÄNGBROTTLIGHET	3
4.1 Barn, ungdomar och familjer stöds redan i ett tidigt skede.....	3
4.2 Det ingrips snabbt i ungas kriminella beteende före, under och efter straffprocessen	4
4.3 Ungas och vårdnadshavares ansvar för skador som orsakats genom brott utökas	6
4.4 Myndighetssamarbetet och informationsutbytet mellan myndigheterna förbättras	6
4.5 Straffprocessen för att bekämpa ungdoms- och gatugängsbrottslighet effektiviseras.....	7
4.6 Straffen skärps	8
4.7 Brottspåföljderna för unga görs mer förpliktande	9
4.8 Anslutningen till gatugång förebyggs inom grupper och i områden	10
4.9 Forskningsdata utnyttjas.....	11
5. VERKSTÄLLIGHET OCH UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET	11

1. INSATSERNA I REGERINGSPROGRAMMET OCH BEREDNINGEN AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET

Enligt programmet för statsminister Petteri Orpos regering identifierar regeringen den ökade ungdoms- och gängbrottsligheten som ett allvarligt problem och regeringen har förbundit sig att ta i bruk de medel som behövs för att målmedvetet bekämpa och minska ungdoms- och gängbrottsligheten. För att lösa problemet genomför regeringen ett stort antal både hårda och mjuka åtgärder. Ett multiprofessionellt grepp krävs för att ingripa i fenomenet. I förändringen inkluderas hela samhället, från stödet för hemmens och föräldrarnas ansvar för fostran och från arbetet mot utslagning och diskriminering ända till integrations- och migrationspolitiken.

Enligt regeringsprogrammet utarbetar regeringen före utgången av 2023 ett omfattande åtgärdsprogram för att stoppa ökad ungdoms- och gängbrottslighet i

Finland. Regeringen fattar ett principbeslut om ett förvaltningsövergripande program för förebyggande och bekämpning av gängbrottslighet.

Justitieministeriet tillsatte den 1 september 2023 en arbetsgrupp (VN/24165/2023) för att utarbeta ett åtgärdsprogram som gäller ungdoms- och gängbrottslighet. Åtgärdsprogrammet innehåller åtgärder för att effektivt förebygga ungdoms- och gängbrottslighet, bryta brottsspiralen, utreda brott, förverkliga straffansvaret och skärpa straffen. Efter arbetsgruppen fortsatte beredningen av programmet i statsrådet. Samtidigt hördes barnombudsmannen samt företrädare för Helsingfors stad, Egentliga Finlands välfärdsområde och Åbo stad.

2. VÅLDET OCH GATUGÄNGEN OROSMOMENT INOM UNGDOMSBROTTLIGHETEN

Enligt olika informationskällor har ungas brottsliga beteende minskat på lång sikt. Under de senaste åren har dock antalet brottsmisstankar som gäller unga och särskilt barn under 15 år ökat avsevärt inom flera brottskategorier. Man kan också se en polarisering i ungas välmående och brottslighet. Brotten koncentreras till en liten grupp unga som upprepade gånger begår allvarliga brott.

Man kan identifiera två fenomen som särskilt motiverar åtgärder.

- 1) Den *våldsbrottslighet* bland unga som kommit till polisens kännedom har ökat de senaste åren. Fenomenet är riksomfattande och inte lokaliserat till något viss område eller någon viss befolkningsgrupp.
- 2) I Finland har det under de senaste åren gjorts iakttagelser av lokala *gatugäng* som bildas av unga vuxna. Enligt polisen har gatugängen en jämförelsevis permanent struktur, en gemensam identitet samt en värdevärld där inställningen till kriminalitet är positiv. Gängens brottsliga verksamhet är åtminstone i någon mån målinriktad och planmässig. Polisen i Finland har identifierat cirka 10 grupper som klassas som gatugäng. Inalles cirka 350 personer har kopplats till dessa grupper, och polisen uppskattar att ungefär 150 av dem är centrala personer eller medlemmar i grupperna. Dessa personer är i huvudsak män i åldern 18–30 år med utländsk bakgrund, och av flera olika nationaliteter. Största delen av dem som hör till grupperna är finska medborgare. Gatugängens influensområden är i huvudsak koncentrerade till huvudstadsregionen och sydvästra Finland, ofta till vissa bostadsområden.

3. ÅTGÄRDSPROGRAMMETS UTGÅNGSPUNKTER OCH AVGRÄNSNINGAR

Lägesbilden av ungdoms- och gängbrottsligheten samt de åtgärder som man vidtagit i Danmark och Sverige och som studerats under beredningen av programmet visar att förebyggande och bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet förutsätter åtgärder på alla samhällsnivåer, men också en genomgående effektiv straffprocess från polisens brottsbekämpning till åtalsprövningen och domstolsprocessen samt verkställigheten av straff.

Kriminalitet har ofta kopplingar till olika sociala problem och samma preventiva metoder kan förebygga många slags sociala problem. Många samhällspolitiska

åtgärder, såsom drog-, sysselsättnings-, utbildnings-, familje- och integrationspolitiken, kan även minska brottsligheten bland unga. Det åtgärdsprogram som beretts nu är dock inte ett allmänt program för att förebygga utslagning bland unga, utan programmet innehåller till övervägande del kriminalpolitiska åtgärder, som riktas mot *riskgrupper för brottslighet och dem som redan gjort sig skyldiga till brott*.

Särskilt när det gäller gatugängen bör man lägga märke till att deras influensområden är koncentrerade till utsatta bostadsområden i stora städer, som har en högre andel befolkning med invandrarbakgrund än genomsnittet. Om gatugängens lokala ställning stärks, finns det risk för att ett växande antal unga kommer under gatugängens inflytande i sitt eget bostadsområde. Utöver kriminalpolitiska åtgärder är det viktigt att främja integrationen av invandrare och förebygga uppkomsten av parallellsamhällen.

* * *

Åtgärdsprogrammet bygger i första hand på att genomföra de insatser i regeringsprogrammet som gäller ungdoms- och gängbrottslighet med beaktande av de insatser där man tar upp vikten av förebyggande av ungas utslagning samt intervention och stöd i ett så tidigt skede som möjligt. Vid sidan av dessa har man utnyttjat tidigare rapporter och utredningar som tangerar eller handlar om ungdoms- och gatugängsbrottslighet. Behov av åtgärder har identifierats i bland annat rapporten från den förvaltningsövergripande arbetsgrupp som identifierat luckor i förebyggandet av upprepad och allvarlig ungdomsbrottslighet (JM 2023:30), halvtidsutvärderingen av rapporten En barndom utan våld (SHM 2023:17), det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik RUNGPO 2024–2027 (UKM 2024) samt utredningar om nordiska och internationella modeller.

En del av åtgärderna gäller förebyggande av ungdomsbrottslighet mer generellt, och i dem koncentrerar man sig särskilt på riskgrupper och dem som redan gjort sig skyldiga till brott. Med en del av åtgärderna i programmet säkerställer man särskilt bekämpningen av brott som begås av gatugäng som bildas av unga vuxna, såsom effektivt avslöjande och utredning av brott och ställande till straffrättsligt ansvar. En del av åtgärderna inriktas specifikt på att minska gatugängens dragningskraft och förebygga anslutningen till gatugäng. Även straff har effekt och därför innehåller programmet åtgärder enligt regeringsprogrammet för att skärpa straffen. Programmet innehåller 43 åtgärder som bildar nio olika helheter.

Åtgärder mot organiserad brottslighet behandlas i en separat strategi, som håller på att uppdateras under justitieministeriets ledning. Integrationsfrämjande åtgärder ingår i sin tur i det program för integrationsfrämjande för åren 2024–2027 som utarbetas under arbets- och näringsministeriets ledning.

4. ÅTGÄRDER FÖR ATT INGRIPA I UNGDOMS- OCH GÄNGBROTTLIGHET

4.1 Barn, ungdomar och familjer stöds redan i ett tidigt skede

Reaktion och stöd i ett så tidigt skede som möjligt bör vara den primära utgångspunkten för att ingripa i brottslighet bland barn och unga. Genom att i ett

tidigt skede identifiera, hjälpa och ingripa i individer och familjer som behöver stöd minskar både de mänskliga och de ekonomiska kostnaderna. I undersökningar betonas betydelsen av tidigt ingripande, eftersom det är sannolikare att åstadkomma en förändring hos barn och unga än hos äldre ungdomar som redan länge begått brott. Kommunerna och välfärdsområdena spelar en central roll i detta arbete.

Åtgärd 1: Föräldrarnas uppfostringsansvar och föräldraskap stöds. Tjänsterna för barn, ungdomar och familjer samt verksamhetsmodeller som stärker jämlikheten utvecklas.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, UKM

Resurser: Europeiska unionens strukturfond ESF+ finansiering 23 mn €

Åtgärd 2: Det utvecklas verksamhetsmodeller för arbete som stärker välmåendet och hälsan bland riskgrupper i syfte att förebygga ungdomsbrottslighet och gatuvåld och bryta brottsspiralen. Det nationella kunskapsunderlaget stärks.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, THL och andra samarbetsparter

Resurser: 10,7 miljoner euro för åren 2024–2027; tilläggsanslag för hälsofrämjande, som kan användas för att dela ut statsunderstöd för lokalt, regionalt samt nationellt utvecklingsarbete

Åtgärd 3: Hänvisandet av unga, även sådan som begått brott, till olika kultur- och idrottshobbyer stöds. Strävan är att erbjuda hobbyverksamhet i fängelserna och de unga uppmuntras att söka sig till hobbyer i frivillningsskedet. De ungas familjer, också familjer till unga som begått brott, uppmuntras att vara med och stödja de ungas hobbyer. Ansvars- och samarbetsparter : UKM, Brottsförklaringsmyndigheten

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 4: Åtgärderna för att förebygga och ingripa i mobbning och våldssituationer i skolan fortsätter genom att utveckla enhetliga planer och verksamhetsmodeller för att främja säkerheten i skolorna.

Ansvars- och samarbetsparter : UKM

Resurser: tjänstearbete

4.2 Det ingrips snabbt i ungas kriminella beteende före, under och efter straffprocessen

Trots att brott som begåtts av minderåriga ska behandlas brådskande i straffprocessen, är straffprocessen ändå för långsam som enda sätt att ingripa i brott som begåtts av unga. Det kan hända att de påföljder som dömts ut verkställs först efter flera månader eller år. Parallellt med straffprocessen är det viktigt att ingripa snabbt i misstänkta brott som begåtts av unga. Här spelar barnskyddet och multiprofessionellt myndighetssamarbete en viktig roll. I flera undersökningar har det konstaterats att ett multiprofessionellt tillvägagångssätt är lyckat när det gäller brott som begåtts av unga, och det behövs mer satsningar på att utöka och stärka det multiprofessionella arbetet. Organisationerna kompletterar myndigheternas tjänster för att förebygga brott och bryta brottsspiralen bland unga.

Åtgärd 5: Den nuvarande förebyggande Ankarverksamheten eller motsvarande verksamhet utvecklas så att den blir allt mer heltäckande och fungerande och effekterna av den följs.

Ansvars- och samarbetsparter: IM, SHM, UKM och underlydande förvaltningar

Resurser: Uppskattat behov IM 150 000 euro, huvudsakligen som tjänstearbete. Uppföljning av effekten kräver en separat resurs.

Åtgärd 6: Polisens närvaro på nätet och i sociala medier effektiviseras som en del av den förebyggande verksamheten.

Ansvars- och samarbetsparter: Polisstyrelsen

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 7: Den verksamhetsmodell som justitieministeriet utvecklat utnyttjas som stöd efter Ankarverksamheten och dess användning utvidgas.

Ansvars- och samarbetsparter: JM, SHM, IM, THL, utvalda välfärdsområden, straffprocessmyndigheterna, organisationer

Resurser: I justitieministeriets budget har det reserverats finansiering för statsunderstöd för förebyggande av brott. Finansiering på 1 miljoner euro riktas i form av statsunderstöd till att sprida verksamhetsmodellen för unga i enlighet med regeringsprogrammet.

Åtgärd 8: Finansiering anvisas för åtgärder för att stärka social rättvisa, som inriktas på att hjälpa unga som använder rikligt med droger, begår allvarliga brott och utövar våld. Det utreds hur vård- och rehabiliteringskedjan fungerar för grovt våldsamma ungdomar och behövliga åtgärder vidtas.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, THL (Institutet för hälsa och välfärd) och andra centrala aktörer

Resurser: 12,5 miljoner euro för åren 2025-2028

Åtgärd 9: Tillsammans med social- och hälsovårdsministeriet samordnas de lagstiftningsändringar i barnskyddslagen som behövs för att trygga barnen och genom vilka brottsspiralen för barn under straffansvarsåldern kan brytas (bl.a. beredningsgruppen för att reformera barnskyddslagstiftningen när det gäller minderåriga unga som har allvarliga problem med berusningsmedel och som tar till våld och begår brott (VN/5997/2024)). Även till övriga delar utreds behovet av ytterligare åtgärder för att bryta en allvarlig brottslig stig för unga och bekämpa grov brottslighet.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, IM, JM, UKM, FM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 10: Socialmyndigheternas befogenheter för att förhindra att barn som är placerade utom hemmet rymmer och för att återbörda barn som rymt ses över. Myndigheterna åläggs att samarbeta aktivt och ges tillräckliga befogenheter och metoder för att barn som är placerade utanför hemmet eller omhändertagna och försvinner snabbt ska finnas och återbördas och hindras från att rymma.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, IM, JM, FM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 11: Den påföljdsutredning som ska göras i fråga om misstänkta i åldern 15–20 år utvecklas så att det multiprofessionella samarbetet för att utreda den ungas situation genomförs och effektiviseras. Här utreds och vid behov utnyttjas även den modell med s.k. ungdomsbrottsnämnd som används i Danmark och andra potentiella metoder att engagera en ung person i interventioner utanför påföljderna som syftar till frigörelse från brott, i mån av möjlighet redan innan påföljderna verkställs och efter dem.

Ansvars- och samarbetsparter: JM/Rådet för brottsförebyggande, Brottspåföljdsmyndigheten, SHM, IM
Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 12: Exit-verksamheten utvidgas till att utöver organiserad brottslighet och våldsamt extremism även omfatta medlemmar i gatugång.

Ansvars- och samarbetsparter: Polisstyrelsen, IM, Centralkriminalpolisen, Brottspåföljdsmyndigheten och andra centrala aktörer
Resurser: tjänstearbete

4.3 Ungas och vårdnadshavares ansvar för skador som orsakats genom brott utökas

Genom medling får en ung person möjlighet att ta ansvar för skador som hen orsakat och att förstå följderna av sin gärning genom att träffa offret. Samtidigt deltar den unga aktivt i lösandet av det egna ärenden. Conferencing-metoden är en form av medling där den ungas närstående och nätverk kan delta i större utsträckning. Det är också skäl att bedöma vilken inverkan skärpt skadeståndsansvar för föräldrarna skulle ha för bättre uppfostran av barnen och huruvida de gör sig skyldiga till brott.

Åtgärd 13: Skolornas och andra myndigheters kännedom om saken utökas och ungas ärenden styrs i större utsträckning till lagstadgad medling i brotts- och tvistemål, eller beroende på fallet till medlingstjänster som tillhandahålls av organisationer.

Ansvars- och samarbetsparter: JM, THL, UBS, medlingsbyråerna
Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 14: THL:s handbok utnyttjas i syfte att använda conferencing-metoden, som inkluderar närnsamfundet, vid medling som berör barn och unga. Dessutom utreds möjligheterna att utnyttja medling för att förebygga våldsspiraler bland unga inom vissa grupper och i vissa områden. Behövliga lokala åtgärder vidtas.
Ansvars- och samarbetsparter: THL, organisationsaktörer, medlingsbyråerna. För utredningens del JM/Rådet för brottsförebyggande
Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 15: I samband med påföljdsutredningar beaktas möjligheten att använda medling för unga.

Ansvars- och samarbetsparter: JM, Brottspåföljdsmyndigheten, medlingsbyråerna
Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 16: Möjligheten utreds att inom medlingsbyråernas område införa möjligheter till arbetsersättning (t.ex. en s.k. arbetsersättningsbank), där en ung person som deltagit i medling kan ersätta skadorna genom allmännyttigt arbete om offret samtycker till det. Behövliga åtgärder vidtas.

Ansvars- och samarbetsparter: THL, medlingsbyråerna
Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 17: Metoder att stärka föräldrarnas fostringsansvar samt möjligheter att förebygga uppsåtlig våldsbrottslighet bland unga utreds. Beslut om eventuella åtgärder fattas utifrån utredningen.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, JM/Rådet för brottsförebyggande, IM, UKM
Resurser: beredningen görs som tjänstearbete

Åtgärd 18: Metoder att engagera barnet eller vårdnadshavaren att delta i stödåtgärder inom öppenvården inom barnskyddet utreds och behövliga åtgärder vidtas för att säkerställa detta.

Ansvars- och samarbetsparter: SHM, JM

Resurser: bedöms som en del av totalreformen av barnskyddslagen, tjänstearbete

4.4 Myndighetssamarbetet och informationsutbytet mellan myndigheterna förbättras

För att effektivt bekämpa och förebygga ungdoms- och gängbrottslighet förutsätts multiprofessionellt samarbete mellan myndigheterna i olika skeden. Utlämnande av information på eget initiativ mellan myndigheterna och informationsutbyte inom multiprofessionellt samarbete är centrala och avgörande saker för att effektivt bekämpa den ökade ungdomsbrottsligheten och gängbildningen. För att effektivisera kampen mot ungdomsbrottslighet och gängbildning i hela landet finns det också ett identifierat behov av att samordna effektiviseringsåtgärderna mot ungdomsbrottslighet och gatugång mellan ministerierna och de viktigaste aktörerna.

Åtgärd 19: Bestämmelserna om informationsutbyte mellan myndigheternas preciseras och förtydligas och hindren för informationsutbyte undanröjs. Tillvägagångssätt mellan myndigheterna utvecklas också som en del av projektet enligt regeringsprogrammet för att samordna informationsutbytet mellan myndigheterna.

Ansvars- och samarbetsparter : JM/Brottspåföljdsmyndigheten, IM, UKM och centrala myndigheter

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 20: Polisens kunskaper om gatugängsbrottslighet utökas genom att utveckla och modellera brottsbekämpningen och myndighetssamarbetet i anslutning därtill som stöd för brottsbekämpningen.

Ansvars- och samarbetsparter: IM, Polisstyrelsen

Resurser: 80 000 €

Åtgärd 21: Samarbetet mellan polisen, Migrationsverket och Brottspåföljdsmyndigheten effektiviseras genom att utveckla informationsutbytesprocessen vid förfaranden enligt lagstiftningen om asyl, uppehållstillstånd och medborgarskap och vid behov genom att göra ändringar i utlänningslagen, t.ex. ett liknande utlåndeförfarande som enligt 46 § i medborgarskapslagen. Dessutom säkerställs det att personer som allvarligt äventyrar allmän ordning och som begått allvarliga brott inte beviljas uppehållstillstånd eller medborgarskap, eller att deras uppehållstillstånd återkallas.

Ansvars- och samarbetsparter : IM, JM, Brottspåföljdsmyndigheten, Polisstyrelsen och Migrationsverket

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 22: Bekämpningen av fenomenet och delningen av information effektiviseras genom att inrätta en samordnings- och samarbetsgrupp vid inrikesministeriet för viss tid.

Ansvars- och samarbetsparter: IM, SHM, JM, UKM, ANM, företrädare för kommuner och välfärdsområden samt andra centrala aktörer

Resurser: tjänstearbete

4.5 Straffprocessen för att bekämpa ungdoms- och gatugängsbrottslighet effektiviseras

Målet är att identifiera en begynnande brottsspiral och snabbt bryta den, utreda avslöjade brott effektivt och ställa gärningsmännen till straffrättsligt ansvar samt att genom myndighetssamarbete styra unga gärningsmän bort från brottets väg.

Åtgärd 23: Under straffprocessen ingrips det snabbt och effektivt i brottsärenden med koppling till gatugäng.

Ansvars- och samarbetsparter: IM, JM, polis, åklagare, domstolsväsendet, Brottspåföljdsmyndigheten

Resurser: fortlöpande tjänstearbete

Åtgärd 24: Det säkerställs att straffen för allvarliga brott som begåtts av unga verkställs utan dröjsmål.

Ansvars- och samarbetsparter: Brottspåföljdsmyndigheten, JM

Resurser: Genomförs som tjänstearbete

Åtgärd 25: Det utreds vilka myndighetsåtgärder som ska riktas till den som misstänks ha begått en brottslig gärning och som varit under 15 år vid tidpunkten för gärningen och genom vilka brottsutredningen tryggas i samarbete mellan socialmyndigheterna och polisen så att barnets rättigheter tillgodoses. Beslut om eventuella lagstiftningsändringar fattas utifrån utredningen.

Ansvars- och samarbetsparter: JM, IM, SHM

Resurser: lagberedning som tjänstearbete

Åtgärd 26: Det säkerställs att polislagen, tvångsmedelslagen och förundersökningslagen samt bestämmelserna om övervakning av häktades kontakter stödjer brottsbekämpningen tillräckligt.

Ansvars- och samarbetsparter: IM och JM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 27: Metoder att minska brotten på offentliga platser som är förenade med avsevärt förhöjd brottsrisk utreds. I utredningen fästs särskild uppmärksamhet vid bekämpning av ungdoms- och gängsbrottslighet. Beslut om eventuella åtgärder fattas utifrån utredningen.

Ansvars- och samarbetsparter: IM och JM

Resurser: uppskattat behov 100 000 €

Åtgärd 28: Ökad användning av ljud- och videoupptagningar för att trygga bevisning och förhindra att de som hörs blir påverkade utreds.

Lagstiftningsändringar och andra åtgärder genomförs.

Ansvars- och samarbetsparter: JM och IM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 29: Återtagande av vinning av brott underlättas till exempel genom att beviskraven sänks och att det införs ett förfarande för förverkande av vinning av brott utanför brottmålsrättegången.

Ansvars- och samarbetsparter: JM och andra centrala aktörer

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 30: Det görs möjligt att i större omfattning än för närvarande använda hemliga tvångsmedel i fråga om personer som agerar aktivt i kriminella gäng.

Ansvars- och samarbetsparter: JM och andra centrala aktörer

Resurser: tjänstearbete

4.6 Straffen skärps

Regeringsprogrammet innehåller flera åtgärder för att skärpa påföljderna för brott med kopplingar till gatugång. I programmet beaktas också att kriminella grupper kan utnyttja barn för att begå brott för att själva undvika påföljder av brott.

Skjutvapenbrottslighetens betydelse har accentuerats de senaste åren då vapen har påträffats hos personer på offentliga platser och i bilar. Det har också blivit vanligare att använda eggvapen vid allvarliga våldsbrott som begås av dem som är under 18 år och rentav under 15 år. Även den ökade användningen av sociala medier i syfte att förnedra offret har beaktats i åtgärdsprogrammet.

Åtgärd 31: Straffen för brott som har samband med brottslighet som begås av gatugång skärps genom att det föreskrivs som en separat straffskärpningsgrund att brottet hänför sig till verksamhet i ett gatugång.

Ansvars- och samarbetsparter: JM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 32: Läran om medelbart gärningsmannaskap stärks så att en person som genom anstiftan förmår ett barn under straffansvarsåldern att begå en brottslig gärning oftare betraktas som gärningsman. Det föreskrivs att sådan verksamhet är en straffskärpningsgrund eller så kriminaliseras den som en egen

brottsbeteckning.

Ansvars- och samarbetsparter: JM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 33: Minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs från fängelse i fyra månader till två år för att säkerställa att de fängelsestraff som döms ut för sådana brott i regel är ovillkorliga. Rekvisitet för grovt skjutvapenbrott ändras så att det blir straffbart som grovt skjutvapenbrott att bära eller transportera ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett fordon. Straffen för innehav av farligt föremål och av ämne som lämpar sig för att skada någon annan höjs.

Ansvars- och samarbetsparter: JM

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 34: Förnedring tillfogas som en kvalificeringsgrund för grov misshandel eller skärpningsgrund för brott. Det kan till exempel handla om att fotografera eller spela in dådet och sprida materialet eller något annat särskilt förnedrande förfaringsätt.

Ansvars- och samarbetsparter: JM

Resurser: tjänstearbete

4.7 Brottspåföljderna för unga görs mer förpliktande

En ung person i ålder 15–17 år som gjort sig skyldig till brott kan dömas till ungdomsstraff, om böter anses vara ett otillräckligt straff med hänsyn till gärningen och gärningsmannens tidigare brott och villkorligt fängelse förenat med övervakning inte anses tillräckligt för att främja gärningsmannens möjligheter att anpassa sig i samhället eller för att förhindra återfall i brott, och å andra sidan välgående skäl inte kräver att ett ovillkorligt fängelsestraff döms ut. Enligt undersökningar har ungdomsstraff som påföljd effekt i merparten av de fall där det har tillämpats. Under de senaste åren har ungdomsstraff dock dömts ut mycket sällan. Strävan borde vara att utöka användningen av straffet för de unga som hör till målgruppen för påföljden.

Minderåriga och unga fångar har många slags behov av stöd, såsom psykiska problem och missbruksproblem, svårigheter med skolgång och sysselsättning, svårigheter med livshanteringen och sociala färdigheter. Gatugången är ett nytt fenomen som påverkar placeringen av fångar och skapar nya utmaningar i arbetet med minderåriga och unga fångar. För att stödja fångarna till ett liv utan brott kräver multiprofessionell kompetens och ett nytt grepp i arbetet med unga.

Åtgärd 35: Bestämmelserna om ungdomsstraff utvecklas så att gärningens allvar framhävs tydligare än för närvarande, till exempel genom att element från samhällstjänsten inkluderas i ungdomsstraffet och att användningen av det ökas.
Ansvars- och samarbetsparter: JM
Resurser: Tjänstearbete

Åtgärd 36: Tjänster för att förebygga och bryta våldsbrottslighet samt multiprofessionell rehabilitering för dem som gjort sig skyldiga till brott utvecklas under den tid fängelsestraff verkställs och resurserna för dessa åtgärder utökas. Undervisningen utökas under den tid fängelsestraff verkställs. I fängelseverksamheten beaktas att ungas behov avviker från andra klientgruppers.
Ansvars- och samarbetsparter: JM, UKM, Brottspåföljdsmyndigheten och kommunerna
Resurser: För program som syftar till att minska våldsbrottsligheten har reserverats 575 000 euro per år.

Åtgärd 37: Inom Brottspåföljdsmyndigheterna utökas utbildningen om gatugång för dem som arbetar på avdelningar för minderåriga och unga samt stärks den multiprofessionella kompetensen på avdelningar för minderåriga och unga i fängelserna. Säkerheten beaktas också i samband med andra påföljder och när de verkställs beaktas förutom konsekvenserna för individen också konsekvenserna för samhället.
Ansvars- och samarbetsparter: JM, Brottspåföljdsmyndigheten
Resurser: tjänstearbete

4.8 Anslutningen till gatugång förebyggs inom grupper och i områden

Regeringens mål är att förebygga och bekämpa ökad gängbrottslighet. Regeringen bekämpar också uppkomsten av parallellsamhällen. Samverkan mellan utsatthet och etnisk segregering är central, och om den förstärks kan det påverka brottsligheten på lång sikt. Här spelar stödjandet av integrationen en viktig roll, men det är också motiverat att genomföra kriminalpolitiska åtgärder lokalt.

Åtgärd 38: Polisens och andra aktörers förebyggande arbete bland grupper och i områden som är utsatta för särskild risk fortsätter.

Ansvars- och samarbetsparter: IM, Polistyrelsen, tillsammans med andra centrala aktörer

Resurser: Eventuell anpassad finansiering som ministerierna och den underlydande förvaltningen förfogar över och som riktas till vissa områden

Åtgärd 39: Risken för att unga ska hamna i gatugång samt gatuvåld förebyggs effektivt genom att utveckla även annat samarbete.

Ansvars- och samarbetsparter: THL tillsammans med andra centrala aktörer

Resurser: SHM/THL:s finansieringskanaler (åtgärd 2) samt eventuell annan anpassad finansiering som ministerierna och den underlydande förvaltningen förfogar över och som riktas till vissa områden)

Åtgärd 40: Lokala säkerhetssamarbetsgrupper märker bättre de åtgärder som behövs för att bekämpa brott som begås av unga, brottspiraler och gatugång. Dessutom stöds och förmedlas god praxis till välfärdsområdena och kommunerna för att effektivisera lokalt brottsförebyggande samarbete.

Ansvars- och samarbetsparter: JM/Rådet för brottsförebyggande, IM, lokala säkerhetsarbetsgrupper

Resurser: tjänstearbete

Åtgärd 41: En kampanj riktas till unga för att förhindra spridning av våldsidealiserande bildmaterial samt informera om medborgares skyldighet att ingripa i och anmäla våldssituationer mellan unga och hot om sådana.

Ansvars- och samarbetsparter: JM/Rådet för brottsförebyggande

Resurser: Säkerställs separat

4.9 Forskningsdata utnyttjas

Interventioner för att förhindra ungdoms- och gängbrottslighet bör basera sig på forskningsdata. Även arbetet på lokal nivå bör vara kunskapsbaserat och basera sig på regionala data, så att åtgärderna kan inriktas korrekt. Av denna orsak bör det förvaltningsövergripande kunskapsunderlaget utvecklas som stöd för den lokala brottsbekämpningen. Det är nödvändigt att nationellt och regionalt stärka det gemensamma kunskapsunderlaget om förebyggande av ungdomsvåld och kompetensen att bekämpa incitamenten till gängbildning och våldsbejakande radikaliserings på såväl individ- som gruppnivå. Det behövs mer forskning om de yttersta orsakerna till kriminalitet, nya ungdomsbrottslighetsfenomen samt effekten av brottsförebyggande åtgärder.

Åtgärd 42: Det säkerställs att forskningen som identifierar de yttersta orsakerna till kriminalitet fortsätter.

Ansvars- och samarbetsparter: JM/Rådet för brottsförebyggande

Resurser: Säkerställs separat

Åtgärd 43: Process- och effektutvärderingen av åtgärder för att bekämpa ungdoms- och gängbrottsligheten och minska våldet främjas och utvärderingsdata insamlas och förmedlas till centrala aktörer.

Ansvars- och samarbetsparter: JM/Rådet för brottsförebyggande och THL

Resurser: Tjänstearbete samt åtgärderna 2 och 8 tillsammans

5. VERKSTÄLLIGHET OCH UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET

Varje ministerium och myndighet svarar för beredningen och genomförandet av de åtgärder som hör till det egna ansvarsområdet.

Genomförandet av åtgärdsprogrammet leds av en styrgrupp på avdelningschefsnivå från de ministerier som deltagit i beredningen av programmet (JM, IM, SHM, FM, UKM, ANM). Framstegen i arbetet behandlas också i ministerarbetsgruppen för inre säkerhet och rättsvård.

Justitieministeriet svarar för uppföljningen och samordningen av åtgärdsprogrammet. I denna uppgift har justitieministeriet hjälp av Rådet för brottsförebyggande i andra frågor än sådana som gäller lagstiftning.

En samarbets- och samordningsgrupp som tillsätts i samband med inrikesministeriet svarar för lägesbilden och uppföljningen av fenomenet med ungdoms- och gatugängsbrottslighet.

Justitieministeriet rapporterar till styrgruppen hur åtgärdsprogrammet framskrider. Även ministerarbetsgruppen för barn, unga och familjer hålls uppdaterad om hur åtgärdsprogrammet framskrider. Samarbets- och samordningsgruppen i samband med inrikesministeriet rapporterar om lägesbilden av fenomenet.

Åtgärdsprogrammet för förebyggande och bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet för åren 2024–2027 publiceras den 25 april 2024 i en serie av justitieministeriets betänkanden och utlåtanden (OM 2024:13).